

İLKÖĞRETİMDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME VE İSTİHDAMI

Kemal KOÇAK (*)

GİRİŞ

Eğitim, Türkiye'nin modern bir toplum olma yönündeki hamlelerinin temelini teşkil etmektedir. İki asıra yakın bir süredir devam eden batılılaşma hareketleri içerisinde, eğitim kurumları ile öğretmenlerin özel bir yeri olmuştur. Bu çerçevede eğitim, toplumun yapısını değiştiren ve topluma daha iyi yaşama seviyesi sağlayan dinamik bir sosyal kuvvet olarak kabul edilmiştir.

Eğitim sistemini toplum sisteminden ve sosyal ihtiyaçlardan bağımsız olarak düşünmek mümkün değildir. Bütün ülkeler değişen ve gelişen modern üretim tarzları ile metodlarına cevap verecek biçimde eğitim ve öğretim işlerini yenilemek zorundadırlar. Çağımızda ekonomik, sosyal ve teknolojik alanlardaki hızlı değişim, toplum kurumlarını etkilemekte ve eğitim sistemleri de yeniden düzenleme/düzenlenme ihtiyacı ile karşılaşmaktadır.

Bu hızlı değişim ortamında ülkemiz, bir taraftan bilim ve teknolojinin üst noktasını yakalama çabasındadır. Diğer taraftan varlığını korumak, sürdürülebilmek ve gelişmiş ülkelere yetişebilmek için zorunlu bir mücadele vermektedir. Ülkemizin ortak ve temel bir mesele olarak çözümlenmeye çalıştığı konuların başında, yeni kuşakları en iyi biçimde eğitmek ve yetiştirmek yoluyla gelecekteki ortama uyum yapmalarına hazırlamak gelmektedir.

Toplum hayatının her alanında "eğitimin önemi" konusunda herkes aynı ortak kanaati taşımaktadır. Bu sebeple her geçen gün eğitime verilen değer ve önem artmaktadır. Bunun bir sonucu olarak "ülkeler, eğitime yaptıkları yatırımları günden güne fazlaştırmakta ve bunun karşılığında daha etkili, daha yapıcı ve günün gereği olan bilgi, beceri ve davranışları kazanmış nesiller istemektedir." (1)

Ülkeler, çağa uyum sağlamak için, öncelikle yeterli nicelik ve nitelikte insan gücüne ihtiyaç duymaktadır. Her alanda yeterli nicelik ve nitelikte eleman yetiştirilmesi, rasyonel ve fonksiyonel bir eğitim sistemi ile gerçekleştirilebilir. Bunun için, eğitime büyük bir önem verilmekte ve bu alana büyük yatırımlar yapılmaktadır. En isabetli yatırımın, insana yapılan yatırım olduğu konusunda, yönetim biçimleri ne olursa olsun, bütün ülkeler birleşmektedir.

(*) M.E.B. İlköğretim Genel Müdürlüğü Daire Başkanı

(1) Leyla Küçükahmet, Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerinin Tutumları, A.Ü. E.F. Yayınları: 55, Ankara, 1976.

Türk toplumunda da özellikle Cumhuriyet döneminde, sosyal, kültürel ve ekonomik hayat geliştikçe toplumun eğitimden istekleri artmış, değişmiş ve bu istekleri karşılayabilmek için eğitim sisteminde önemli yenileşmelere ihtiyaç duyulmuştur. "Toplumumuzda, en muhafazakâr insanların dahi katıldıkları görüş, eğitim sistemimizin değişmesi ve gelişmesine duyulan ihtiyaçtır." (2)

Eğitimde yenileştirme hareketlerinden beklenen başarının elde edilememesinin bir değil birçok sebebinin bulunduğu tartışmasız kabul edilen bir gerçektir. Ancak, öğretmenin üst düzeyde oluşturulan politikaların ve alınan kararların uygulayıcısı durumunda olduğu düşünüldüğünde, başarısızlığın en önemli sebeplerinden birinin öğretmen unsuru olduğu kolayca kabul edilebilir.

Üst kademelerde geliştirilen reform teklifleri, memleket ölçüsünde okuldan/sınıftan gelen verilerle beslendiği ölçüde gerçekçi ve okulda/sınıfta başarılı olduğu oranda etkili olabilmektedir. Bu sebeple, eğitim sistemlerini yenilemek isteyen ülkeler reform çalışmalarına, öğretmen yetiştirme işinden başladıkları ölçüde başarılı olmaktadır(4).

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı gibi öğretmen eğitim kurumlarının yenileştirilmesinde ve yaygınlaştırılmasında önemli bir yere ve gücü sahip olup, bu görevi onun yetiştirilmesini en önemli eğitim problemlerinden biri durumuna getirmiştir. Bu problem, ülkemizde 19. yüzyılın ortalarından beri ele alınıp çözümlenmeye çalışılmıştır.

Öğretmen yetiştirme, çok boyutlu ve karmaşık bir problemdir. Bu probleme ilişkin, bugüne kadar yapılan çalışmalar incelendiğinde aşağıda sıralanan konular üzerinde durulduğu görülmektedir.

1. Öğretmen yetiştirmede arz ve talep dengesi,
2. Toplumda öğretmenin değişen rolü, öğretmen yetiştirmede nitelik ve verimlilik ile ilgili problemler,
3. Öğretmen adaylarının seçimi, öğretmenlik mesleğinin toplumdaki değerinin ve çekiciliğinin artırılması,
4. Öğretmen adaylarının hangi kurumlarda yetiştirilmesi gerektiği,
5. Öğretmen adaylarının yetiştirilme sürelerinin ne kadar olması gerektiği,
6. Öğretmen adayları için eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında yeni yaklaşımlar,
7. Öğretmen adaylarının yetiştirilmesinde yapı ve yönetim problemleri. (5)

Ülkemizde Cumhuriyetin ilânını tâkip eden yıllarda, bir taraftan toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik yapısına uygun eğitim reformları yapılırken, diğer taraftan eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması yönünde büyük çabalar sarfedilmiştir.

- (2) Fatma Varış, "Eğitimde Yenileşme Kavramı" A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 15: 1, Ankara, 1982.
- (3) Tayyip Duman, Türkiye'de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme, Araştırma-İnceleme Dizisi, M.E.B. Yayınları: 2322, İstanbul, 1991, s. 2.
- (4) Fatma Varış, "Cumhuriyetin 50. Yılında Türkiye'de Öğretmen Yetiştirmede Karşılaşılan Birkaç Sorun" 50. Yıla Armağan, A.Ü.E.Fak. Yayınları, No: 36, Ankara, 1973, s. 56.
- (5) A. Sudi Bülbül, Üniversitede Öğretmen Yetiştirme ve Hacettepe Örneği, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1979, s. 53.

Cumhuriyet Hükümetlerinin gerek yenileştirme, gerekse yaygınlaştırma yönünde üzerinde en çok durdukları konulardan biri de İlköğretim ve Ortaöğretim öğretmenlerinin yetiştirilmesi olmuştur. İlköğretmen Okulları, Eğitim Enstitüleri, genel ve mesleki-teknik Yüksek Öğretmen okulları, öğretmen yetiştiren kaynakların başlıcaları arasında yer almıştır.

Söz konusu öğretmen okulları 1982 yılına kadar Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı, 2-4 yıl süreli yüksek okullar olarak, öğretmen yetiştirme görevini sürdürmüşlerdir. 41 Sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında KHK (6) ile 20 Temmuz 1982 tarihinde üniversitelere bağlanan bu kurumlar, Eğitim, Mesleki Eğitim ve Teknik Eğitim Fakülteleri olarak bugün de aynı görevi sürdürmeye çalışmaktadırlar.

Öğretmen yetiştirme kurumlarının üniversitelere devredilmesi, başlangıçta öğretmen yetiştiren ve öğretmeni istihdam eden çevrelerce olumlu bir gelişme olarak kabul edilmiştir. Yeni uygulamaya geçildikten bir süre sonra, öğretmen adaylarının gerekli nicelik ve nitelikte yetiştirilmesi konusunda endişeler duyulduğu belirtilerek, yeni sistem tenkid edilmeye başlanmıştır. Daha çok öğretmeni istihdam eden çevrelerce (Millî Eğitim Bakanlığı) bu yöndeki görüşlerin ve duyulan endişelerin, öğretmenin yetiştirilmesi üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Öğretmen yetiştiren bütün kurumların üniversitelere bağlandığı günümüzde, üniversitelerde öğretmenlerin daha iyi yetiştirilmesini beklemek tabii bir sonuçtur. Ancak bugünkü sistemi ve uygulamaları değerlendirmek ve daha fonksiyonel bir sistem kurabilmek için, öğretmen yetiştirmenin dünü ve bugünün incelenerek, durum tespiti ve ilişki arayıcı bilimsel araştırmaların yapılması gerekli görülmektedir.

İLKÖĞRETİMDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME VE İSTİHDAMI

İlköğretimin Tanımı, Amaç ve Görevleri

Türk Millî Eğitim Sisteminde İlköğretim "6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. Kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır" (7) Ortaokullar, plânlı bir şekilde ve yeterli düzeyde yurt sathına yaygınlaşmaya ve ayrıca kanunla belirleninceye kadar, ilköğretimin sadece ilköğretim bölümü zorunludur.(8).

Mecburi ilköğretim çağı, çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın Eylül ayı sonunda başlar, 14 yaşını bitirip 15 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter. (9) Mecburi öğrenim çağını bitirdiği öğretim yılı sonuna kadar ilkokulu bitiremeyen çocukların ilköğrenimlerini tamamlamak üzere en çok iki öğretim yılı daha okula devamlarına izin verilir. Bu iki yıllık uzatma sonunda da okulu bitiremeyen çocuklara tasdikname verilerek kayıtları silinir. (10)

- (6) Resmî Gazete, (20.07.1982; 17760), s. 1-19.
- (7) 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Resmî Gazete (24.06.1973; 14574, Değ. 18.06.1983; 18081) Madde: 22.
- (8) Aynı Kanun, Geçici Madde: 2
- (9) 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Resmî Gazete (12.01.1961; 10705, Değ. 15.10.1983; 18192), Madde:3
- (10) Aynı Kanun, Madde: 46.

İlköğretimin amaç ve görevleri; Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelere uygun olarak;

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu millî ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek;

2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayat ve üst öğrenime hazırlamaktır. (11)

İlköğretim Kurumları

İlköğretim kurumları, beş yıllık ilkokullar, üç yıllık ortaokullar, ilkokul ve ortaokulun birlikte bulunduğu ilköğretim okulları, yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar ile özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulan okullar ve sınıfları kapsar. (12)

İlköğretim kurumlarında öğrenciyi kendi yaş grubu içinde ve bütün olarak yetiştirmek esastır. İlköğretim, öğrencinin herhangi bir dersten başarısızlığına bakılarak eleneceği bir dönem değil, programda öngörülen bütün derslerin ve ders dışı eğitici çalışmaların ortak katkısıyla ilgi, istidat ve yeteneği ölçüsünde yetiştirileceği bir dönemdir. (13)

İlköğretimde Öğretmenin Önemi

Her eğitim kurumunun üç temel unsuru bulunmaktadır. Bunlar program, öğrenci ve eğitici kadrosudur. Eğitim sisteminin en önemli unsuru öğretmendir. Hiçbir eğitim modeli, o modeli işletecek personelin püfeliği üzerinde hizmet üretmez. Anayasa, kanun, kalkınma planları ve hükümet programlarında ilköğretim alanında öngörülen hedeflerin gerçekleşmesi, üst düzeyde alınan kararların uygulayıcısı durumdaki öğretmenin okulda göstereceği başarısına bağlıdır.

Türk Millî Eğitim Sisteminde, istihdam edilecek öğretmenlerde "genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon (meslek bilgisi)" olmak üzere üç temel nitelik aranmaktadır. Genel kültürün önemi tartışılmaz. Alan bilgisini, bilmeyen öğretmez; meslek bilgisini de, her bilen öğretmez biçiminde tanımlayabiliriz.

Türk Millî Eğitimin amacı, toplumun ihtiyaçlarına ve ideallerine göre insan yetiştirmektir. İnsan yetiştirme iki yönlü bir olaydır.

1. Toplumun inançlarından, örflerinden, hedeflerinden, tutum ve değerlerinden, birikmiş bilgilerinden meydana gelen kültürünü yeni nesillere intikâl ettirmek.

2. Yetiştirmekte olan fertlerin şahsiyetlerini (zekâ, duygu ve iradelerini) dengeli bir şekilde geliştirmek.

İnsan yetiştirmenin bu iki yönünden birincisi toplumun sürekliliğini, ikincisi toplumun yapıcılık/yaratıcılık göstererek değişen şartlara uyumunu sağlamayı ifade etmektedir.

(11) 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, Madde: 23.

(12) 222 Sayılı Kanun, Madde: 6; 1739 sayılı Kanun, Madde: 24, 25.

(13) Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Resmî Gazete (09.03.1992; 21166), Madde 33

Hızlı bir değişme içinde olan toplumumuzda kültürün devamlılığını teminde güçlüklerle karşılaşmakta, ilköğretimin muhteva ve metodu ise fertlerin yapıcı/yaratıcı bir biçimde şahsiyetlerinin gelişmesi, istenilen derecede gerçekleştirilememektedir. Bu iki yöndeki aksaklıkları gidermek için, bir taraftan öğretmen yetiştirme ve istihdamı bakımından köklü değişikliklere ihtiyaç duyulmaktadır.

İlköğretimde bilgi yükünün fazla olması yerine, temel bilgileri çok iyi öğretmeye, gerektiğinde bilgileri arayıp bulma ve öğrenme kapasitesini kazandırmaya önem verilmesi gerekmektedir. Hakiki öğrenme, insanın zihniyetinde, meselelere bakış ve değerlendirme tarzında, problemleri tespit ve çözme kapasitesinde bir değişme meydana getiren öğrenmedir. Bu sebeple, ilköğretimin muhteva ve metodunun fertlerde, bu değişmeleri meydana getirecek biçimde düzenlenmesi şarttır. İlköğretimde son beş yılda yapılmakta olan reorganizasyonun başarıya ulaşması için, bunu uygulayacak öğretmenlerin yetiştirilmesinde ve istihdamında "kulfet ve nimet" dengesine göre düzenlemeler yapılması gerekli görülmektedir.

İlköğretimde Öğretmen Yetiştirme ve İstihdamı (Mevcut Durum)

İlköğretimin ve ilköğretimde öğretmenliğin önemini artıran sebepleri şöyle sıralayabiliriz:

- a. İlköğretim çağındaki öğrencilerin beden, zihin, duygu, töre ve sosyal gelişimlerinin hassas bir gelişim çağını kapsaması,
- b. İlköğretimin mecburiyeti,
- c. İlköğretimin ortaöğretime hazırlayıcı niteliği,
- d. İlköğretimdeki öğretmenliğin sınıf öğretmenliği ve branş öğretmenliği olması,
- e. İlköğretim kurumlarının vatandaşlık eğitiminin temellerinin atıldığı birer millî eğitim kurumu oluşlarıdır.

5 Mart 1992 tarihi itibarıyla ilköğretim kurumlarından;

a) Resmî ilkokullarda 230.796, ilköğretim okullarının ilkokul kısmında 31.343, özel eğitim ilkokullarında 917, özel öğretim ilkokullarında 2.441 olmak üzere toplam 265.497 ilkokul öğretmeni (önlisans ve lisans öğrenimli olarak),

b) Bağımsız ortaokullarda 50.548, ilköğretim okullarının ortaokul kısmında 24.613, meslekî-tekniik ortaokullarda 498 olmak üzere toplam 75.695 ortaokul öğretmeni (lisans öğrenimli olarak) görev yapmaktadır. (14)

10.477 ilkokulda ve 1.385 ortaokulda ikili öğretim yapılmaktadır.

1990-1991 öğretim yılında 51.370 ilkokuldan 33.483'ünde (% 65.18) birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmıştır. (15)

Yukarıdaki verilerden anlaşılacağı gibi, ilköğretim kurumlarında sınıf öğretmeni ve branş (alan) öğretmeni istihdam edilmektedir. Öğretmenlerin öğrenim durumları çeşitlilik göstermektedir.

(14) Köksal Toptan, Millî Eğitim Bakanı, TBMM 1992 Yılı Bütçe Konuşması, 15 Mart 1992, s. 19-21.

(15) A.g.e., s. 55.

Diğer taraftan ilköğretim kurumlarında -özellikle ilkokullarda- özel bilgi ve beceri gerektiren resim-iş, müzik, beden eğitimi, din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri, alan öğretmeni bulunmaması durumunda- bu alanlarda hizmetiçi eğitim kursu görmüş öğretmenler tarafından verilmektedir.

Öğretmen dağılımında da dengesizlik görülmektedir. Eğitim kurumlarında bir yandan 28.369 öğretmen fazlalığına karşılık, diğer yandan 39.109 öğretmen açığı bulunmaktadır. İlkokullarda 9.766 vekil öğretmen çalıştırılmaktadır. Ortaokul ve bazı ortaöğretim kurumlarında, bir öğretmen haftada aylık karşılığı bransında 4 saat ders okutmakla yetinirken, başka bir okulda aynı brans dersi boş geçmekte veya ehil olmayan kişilerce doldurulmaktadır. (16)

Millî Eğitim Temel Kanunu'nunda "Öğretmenlik, Devletin, eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir" biçiminde tanımlanmıştır. Öğretmenliğin özel bir ihtisas işi (mesleği) olduğunu kabul ediyorsak, ki kabul etmek mecburiyetindeyiz. Öğretmen yetiştirme endişesi ülkemizin geleceği hakkındaki düşüncelerin bir bölümü olarak ele alınmalıdır. Bu da eğitim politikasının, millî savunma gibi devlet politikası olması ile mümkündür.

Eğitim sistemiyle, bu sistemin içinde yer aldığı toplum ve kültür arasında bir bağ, sıkı bir ilişki vardır. Bu bağ ve ilişki öylesine fazladır ki, sonuçta eğitime millilik özelliği kazandırmaktadır. Bu özellik, ilköğretimden üniversiteye kadar bütün eğitim kurumlarına ve dolayısıyla öğretmenlere önemli görevler yüklemektedir. Bu görev, toplumun varlığının ve gelecekte de var olmasının sebebini teşkil edecek olan millî kültür değerleriyle yoğrulmuş şahsiyetler yetiştirmektir diye tanımlanabilir. Bu gerçek, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerinde açıkça belirtilmiştir.

SONUÇ ve TEKLİFLER

SONUÇLAR

1. 20 Temmuz 1982 tarihinden itibaren üniversite çatısı altında öğretmen yetiştirmenin on yıllık uygulamasından sonra, bu konuda da bir takım meseleler olduğu görülmektedir. Eğitim fakültelerinin amaçlarının "öğretmen yetiştirmek olduğu" nun açık bir biçimde belirtilmemesi, öğrenci kaynağı ve seçme sistemi, yeni akademik yapı, fizikî ve malî konular önemli problemler olarak ortaya çıkmaktadır.

2. Öğretmen adaylarının ortaöğretim seviyesinde öğretmenlik mesleğine hazırlanmasına önem ve ağırlık verilmelidir. Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına, öğretmen lisesi, meslekî- teknik liseler öğrencilerine belirli bir kontenjan ayrılmalıdır. Ortaöğretim kurumlarında eğitim fakültelerine öğrenci seçimi öğretmenler kurulu kararına bağlanmalıdır. Kurul aday öğrenciler için hem rehberlik yapmalı, hem de adayların davranışlarını incelemelidir. İncelemede adayların başarıları yanında, diğer öğrencilerle münasebetleri, ifade düzgünlüğü, karakteri, liderliği, hissi dengesi ve güvenilir oluşu gibi özellikleri dikkate alınmalıdır.

3. Nitelikli öğretmen yetiştirebilmek için daha sağlıklı seçme metodlarının geliştirilmesi ve uygulaması gereklidir. Üniversite seçme imtihanları ile eğitim fakültelerine öğrenci alınması, "öğretmenlik mesleğine yatkınlık ölççeğini" uygulama

(16). Aynı eser, s. 59.

(17) Madde: 43

imkânını vermemektedir. Çoğu zaman, tercih listesinin oldukça aşağı basamaklarında yer alan bir öğretmenlik programına isabet eden puanla öğretmen olmayı hiç düşünmemiş adaylar bu mesleğe girmektedirler.

4. Öğretmenlerin verim ve niteliğini yükseltebilmek için, mesleki formasyonu geliştirecek ders ve programlara önem verilmelidir.

5. Öğretmen adaylarının öğrenimleri sırasında yaptıkları uygulama süresi yeterli değildir. En az rakamla 1 yıllık bir uygulama yapılmalıdır.

6. Öğretmen yetiştiren kurumlarla ortaöğretim ders programları arasında daha anlamlı bir uygunluk sağlanması gereklidir.

7. Öğretmenlerin stajyerlik dönemlerinin daha verimli ve başarılı olabilmesi için, stajyer öğretmenlerin, tecrübeli öğretmenler gözetiminde, ders okutmadan en az bir yıl faaliyette bulunması faydalı görülmektedir.

8. Görevde olan öğretmenlerin başarı ve verimliliklerini yükseltebilmek için belli bir plâna göre, hizmetiçi eğitimden geçirilmeleri gereklidir.

9. Öğretmenlerin ekonomik ve sosyal durumları, öğretmenliğin çekici ve tercih edilir bir meslek durumuna getirilebilecek biçimde geliştirilmelidir.

10. Eğitim kurumlarında başarıyı yükseltmenin şartı "nitelikli öğretmen yetiştirmek"le mümkündür.

11. Ders süreleri, öğretmen adaylarının alanlarında yetiştirilmelerini sağlayacak biçimde yeniden düzenlenmelidir.

12. Öğretmen adayları, öğrenimleri sırasında teksir edilmiş ders notları ve sınıfta alınan ders notlarına bağımlı kalmaktadırlar. Araştırmaya yönelik çalışmalarını yapmaları faydalı görülmektedir.

13. Öğretmen yetiştiren Eğitim Fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin büyük bir bölümü, ortaöğretim seviyesinde öğretmen olmayı düşünmemektedirler.

TEKLİFLER

1. Öğretmen yetiştirmek üzere M.E.B. ile Üniversitelerin birlikte yürüteceği karma bir yapıda kurumlaşmaya gidilmelidir.

2. Öğretmen yetiştirecek kurumlara alınacak öğrenci kaynağı, geliştirilmiş öğretmen meslek liselerine dayandırılmalıdır. Öğrencilerin herhangi bir bedenî ve ruhî kusurunun özürünün bulunmaması sağlanmalıdır. Öğrenci alınırken merkezî imtihan sisteminden ayrı olarak, mesleğin gerektirdiği kişilik özelliklerini ölçen testler uygulanmalıdır.

3. Eğitim ve öğretim programları, öğrencilerin ve toplumun gelişme ve ihtiyaçlarına, bilim ve teknolojiye ilerlemelere ve özellikle ortaöğretim programlarındaki düzenlemelere göre sürekli geliştirilmelidir. Bunun için, öğretmen yetiştiren her kurum bünyesinde uzmanlardan teşkil edilecek bir birim kurulmalı, her yıl bu birimlerin temsilcileri ile birlikte toplanılarak program geliştirme çalışmaları değerlendirilmelidir.

4. Öğretmenlik staj ve uygulamalarına belli bir kredi verilmeli, bu süre artırılmalı, uygulama en az bir yarıyı içerisine dağılacak şekilde yapılmalı ve bir uygulama kılavuzu hazırlanmalıdır.

5. Rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin daha verimli ve etkili yürütülmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.

6. Derslerin etkili bir şekilde yürütülmesini sağlayacak araç-gereç, malî ve fizikî imkanların geliştirilip-yenilenmesine çalışılmalıdır.

7. Eğitim programlarında seçmeli derslere yer verilerek öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirilmelerine imkân sağlanmalıdır. Ayrıca derslerin, özellikle meslek bilgisi derslerinin küçük gruplarla yapılmasına itina ve dikkat gösterilmelidir.

8. Öğretmen yetiştiren kurumlarda çalışan öğretim elemanlarında ek nitelikler aranmalı, pedagojik formasyonu olmayan öğretim elemanları, pedagojik formasyon eğitiminden geçirilmelidir.

9. Öğretmenlik mesleği; öğretmenin kişiliği, meslekî bilgi ve becerisi, pedagojik formasyonu ve Türk Millî Eğitiminin Genel Amaç ve Temel İlkeleri ile yakından ilgilidir. Bu sebeple, öğretmen yetiştiren kurumlara isabetli öğrenci seçimi yapılabilmesi için, mezun olunan okul öğretmenler kurulunun aday hakkındaki değerlendirmesi esas alınmalıdır.

10. Öğretmen yetiştiren kurumların ders programları, öğretmen kadrosu araç-gereç ve fizikî ortam bakımından geliştirilmesine önem verilmelidir. Böylece, nitelikli öğretmen yetiştirilmesi sağlanarak, öğretmenin niteliği artırılacak ve toplumdaki yeri de yükseltilmiş olacaktır.

11. Bakanlık ve yöneticilerin öğretmenlere olan tutumları, öğretmenlerin beklentileri yönünde değişmelidir.

12. Öğretmenlik mesleğinin bir kariyer olarak algılanması, öğretmenlerin gelişme ve yükselmeye teşvik edilmesi için, çeşitli konumdaki yönetim görevlerine atanmalarda ve ödüllendirmelerde objektif ölçüler geliştirilmelidir.

13. Öğretmenlik mesleğini çekici ve özenilir bir duruma getirmek için, yurt dışına göndermeye yönelik yetiştirme sistemine işlerlik kazandırılmalıdır.

14. Öğretmenlerin toplum içindeki statülerine uygun bir ekonomik refaha kavuşmalarını sağlayacak "Öğretmen Personel Kanunu" çıkarılmalıdır. Böylece öğretmenlerin toplumdaki statüleriyle bağdaşmayan ek işlerde çalışmaları önlenmiş olacaktır.

15. Öğretmenlerin sosyal statülerine uygun yerleşim bölgelerinde hayatlarını devam ettirmeleri için, "mesken meselesi" çözümlenmelidir.

16. Sağlık hizmetleri iyileştirilerek yaygınlaştırılmalıdır.

17. Öğretmenlerin malî ve ekonomik durumlarını güçlendirmek amacıyla Öğretmen Yardımlaşma Kurumu (ÖYAK) kurulmalıdır.

18. Öğretmen evleri ve dinlenme tesisleri yapımına işlerlik kazandırılmalıdır. Ayrıca, görev yapan ve emekli öğretmenlere ulaşım kolaylıkları sağlanmalıdır.

19. Öğretmenlik mesleği ferdi bir meslek olmayıp, sosyal fonksiyonu ve boyutu çok önemli ve toplumun geleceği ile yakından ilgili olduğu gerçeğinden hareket edilmelidir. Bu sebeple, öğretmen yetiştirme özerk bir kuruma bırakılmayacak derecede önemlidir. Toplumun geleceği ile ilgili bu mesleğin Devletin yakın gözetim ve denetiminde bulunması gereklidir.